

Průzkum

při zajišťování

státní hranice

Jeden z hlavních úkolů armád států — účastníků Varšavské smlouvy, tj. zničit agresora na jeho vlastním území, předpokládá, aby útvary a svazky pozemních ozbrojených sil byly za každé situace připraveny k bezodkladné bojové činnosti a mohly organizovaně zahájit boj. K tomu musí průzkum získat včas údaje o protivníkovi a rozpoznat příznaky začátku agrese. K těmto úkolům slouží jak v míru a v období zvýšeného napětí, tak i při zahájení agrese průzkumný systém k nepřetržitému sledování činnosti protivníka zvláště v přihraničním pásmu.

Dosavadní názory na tuto problematiku jednoznačně zdůrazňují složitost a mnohostranost úkolů průzkumu při zajišťování státní hranice. Vojskový průzkum má především v období zvýšeného napětí a při zahájení agrese vlastní specifické úkoly.

Zaměříme se především na ta průzkumná opatření, která musí řešit taktický svazek, za předpokladu, že zahájení agrese může předcházet období zvýšeného napětí. Na druhé straně může ovšem protivník zahájit agresi překvapivě s použitím nebo bez použití jaderných zbraní. Průzkum při zajišťování státní hranice vyžaduje v obou variantách brát v úvahu při jeho organizaci i vedení specifické podmínky, které se podstatně liší od ostatní bojové činnosti. Jednou z nejpodstatnějších zvláštností je, že až do zahájení agrese nesmí průzkumné prostředky svazku překročit státní hranici a musí zjišťovat údaje převážně pasivní činností.

Za jakých podmínek mohou organizovat a vést průzkum pozemní ozbrojené síly na státní hranici:

1. Dříve než se začnou útvary a svazky rozvíjet, použijí se v období zvýšeného

napětí části průzkumných sil. K jakémukoli použití prostředků pozemních sil v blízkosti státní hranice může však dojít jen na rozkaz velitele armády. Je-li žádoucí použít průzkumné síly a prostředky pozemních sil, musí to být co nejpřísněji utajeno. To se týká v první řadě rádiových a radiotechnických průzkumných prostředků, které postupují v podstatě podle stejných zásad, jaká je dnes praxe režimu stálého průzkumu při velitelsko-státních a cvičeních s vojsky NATO.

Vedle rádiového průzkumu, jehož údaje by podle možnosti měly být potvrzeny i jiným druhem průzkumu, má rozhodující úlohu **průzkum pozorováním**. Až do příchodu a rozvinutí pozemních sil vedou pohraniční útvary v rámci bojového zajištění hranice samostatně průzkum na státní hranici. Podle jejich omezených průzkumových možností nejsou také jejich průzkumové údaje příliš obsáhlé a dávají jen přehled o činnosti jednotek ochrany hranic a jiných sil protivníka v bezprostřední přihraniční oblasti. Má-li však období zvýšeného napětí typický průběh a příprava agrese protivníka již pokročila, musí být pozorování státní hranice zesíleno částmi pozemních sil. K tomu mohou být skrytě použity prostředky průzkumných praporů svazků, příp. průzkumných rot útvarů, dislokovaných v blízkosti hranic. Rozsah takových průzkumných opatření v taktickém i operačním rámci nařizuje zásadně velitel armády, při čemž upřesní úkoly k průzkumu v této situaci. Při průzkumu musí všechny prostředky, použité v blízkosti státní hranice, přísně dodržet dosavadní sestavu. Pohraniční režim nesmí být změněn, abychom protivníkovi nedali žádnou záminku k politické

motivaci jakékoli formy jeho agresivní činnosti. Tím jsou zároveň zúženy potenciální možnosti použití průzkumných sil a prostředků. Jen rádiové a radiotechnické průzkumné síly mohou v podstatě plně rozvinout své prostředky, nenaruší-li pohraniční režim.

2. Průzkumné síly použijí se při současném rozvinutí pozemních ozbrojených sil. Daleko příznivější jsou podmínky během rozvíjení krycích jednotek na důležitých pohraničních úsecích. V této době bude zasazena většina průzkumných sil a prostředků útvarů a svazků. Budou v činnosti převážně v tom úseku, v němž útvar (svazek) bude pravděpodobně muset plnit bojové úkoly. Ale i v této situaci nařídí dobu postupu průzkumných sil ke státní hranici velitel armády. Pro vojskový průzkum platí nadále určitá omezení, která se až do zahájení války budou týkat dodržení současných sestav pohraničních útvarů při bojovém pohraničním zajištění. Státní hranici nesmí bez rozkazu velitele armády překročit žádný jednotlivý průzkumný orgán. Vysoká bdělost a utajení musí zajišťovat, že protivník si nebude moci vyvodit žádné závěry o našem výchozím uskupení a našich záměrech. Všechna průzkumná opatření mají v této době pasivní charakter.

3. Použití průzkumných sil při překvapující činnosti protivníka. Složitě podmínky vznikají pro průzkum, zahájí-li protivník agresi s překvapením. Pohraniční a krycí jednotky musí zadržet nebo zdržovat útok úderného uskupení, způsobit mu co největší ztráty, získat čas k přivedení a rozvinutí vlastních hlavních sil a současně získat co nejvíce průzkumných údajů. Z rozdílných vzdáleností prostorů dislokace útvarů ke státní hranici vyplývá, že budou vstupovat do boje ne současně, ale postupně. Od průzkumu se zde vyžaduje rozhodná a iniciativní činnost. Průzkumné orgány štábů útvarů a svazků musí splnit mnoho úkolů pod tlakem času, zvláště opatřit průzkumné údaje o pohraničních a krycích jednotkách protivníka a současně musí použít vlastní průzkumné prostředky přednostně k získání údajů o předsunutých a hlavních silách protivníka, jakož i jeho prostředcích jaderného napadení.

Průzkum musí zabezpečit, že velitelé budou mít před zahájením boje včas k dispozici takové údaje, které potřebují k upřesnění rozhodnutí a k úspěšnému zničení hlavního uskupení protivníka. Průzkumný prapor a průzkumné roty musí být proto použity postupně ihned po jejich rozvinutí. Průzkumné jednotky útvarů, di-

slokovaných v blízkosti hranic, plní při tom převážně úkoly ve prospěch svazku a mohou rychleji dosáhnout požadované hloubky průzkumu.

Součinnost průzkumných orgánů s pohraničními útvary — předpoklad plánování a organizace průzkumu

V zájmu cílevědomého a efektivního průzkumu během bojového pohraničního zajištění musí být všechna průzkumná opatření (včetně pohraničních útvarů) úzce koordinována k vytvoření hustého a hluboce členitého průzkumného systému. K tomu je nutná úzká a včasná součinnost se štáby pohraničních útvarů. Již s rozkazem k použití krycích jednotek, popř. s předběžnou informací velitele armády velitel svazku o předpokládaných bojových úkolech mělo by být navázáno spojení s příslušným štábem pohraničního útvaru a získány tyto informační údaje:

- činnost jednotek bundeswehru a jiných sil ochrany hranic, jejich síla a prostory průzkumných a zajišťovacích sil protivníka v přihraničním pásmu,

- změny v pohraničním režimu protivníka,

- přehmaty ozbrojených sil na státní hranici a činnost podvratných sil v přihraniční oblasti, směry jejich prosakování na naše území,

- opatření protivníka k ženijně technickému budování terénu v blízkosti státní hranice a k doplnění operačního budování jeho území v přihraniční oblasti,

- zvláštnosti průběhu státní hranice a hraničních zajišťovacích objektů, stav zátarasů a možnosti jejich překonávání aniž by musely být obcházeny,

- zvláštnosti ve vlastním pohraničním zajišťovacím systému, stav pozorovatelů, zpravodajské sítě a možnosti jejího využití ve prospěch průzkumu,

- zvláštnosti terénu a pozorovací možnosti na státní hranici.

Včasné navázání spojení náčelníka průzkumu s pohraničními útvary je tedy základem efektivní spolupráce náčelníků druhů vojsk a služeb ve štábu divize při koordinaci použití průzkumných sil a prostředků. Kromě toho získá tím náčelník průzkumu čas k plánování a organizaci průzkumu; neměl by čekat až na součinnost po velitelské linii a opírat se jen o operační skupinu pohraničního útvaru ve štábu svazku pozemních sil.

Náčelník průzkumu v součinnosti se starším důstojníkem průzkumu stanoví

všechny podrobnosti organizace a vedení průzkumu. To se týká skrytého rozvinutí průzkumných sil, prostorů zaujetí pozorovatelů, průzkumných pásem a úkolů, které obdrží průzkumné orgány s rozkazem o použití.

Včasná součinnost s pohraničními útvary nemůže sice nahradit rekognoskaci, přesto však může být prospěšná při její přípravě. Proto mohou být použity průzkumné orgány k pozorování na státní hranici bez časového průtahu podle map, v nichž je zakreslen systém pozorovatelů. Přístupy k pozorovatelnám je nutné v případě potřeby upřesnit.

Zvláštnosti plánování, organizace a vedení průzkumu při zajištění státní hranice

Plánování průzkumu svazku k zajištění státní hranice je součástí plánování armádní operace, musí vytvořit předpoklady ke včasnému a rychlému rozvinutí průzkumných sil a zabezpečit jejich efektivní činnost bezprostředně před a při zahájení agrese. Zajištění státní hranice znamená pro svazek plánovat vždy podle zásad obranného boje. Musí však současně odpočívat útočné činnosti — jako rozhodujícímu hlavnímu druhu boje.

Jako první a nejdůležitější úkol musí plánování průzkumu zabezpečit úplný systém pozorování na státní hranici, aby bylo možné včas čelit překvapující činnosti protivníka. Druhým úkolem plánování je připravit v krátké lhůtě přechod od pozorování k aktivní průzkumné činnosti ve prospěch první útočné operace. Podle času mohou být plánovány a organizovány oba úkoly buď současně nebo také postupně.

Plánování průzkumu musí podchytit jak průzkumné síly útvarů a svazků, zasazených v přední linii, tak také pozorovatele a pozorovací hlídky pohraničních útvarů, motostřeleckých a tankových jednotek prvního sledu i pozorovatelné velitelů všech stupňů. Ke zvýšení hustoty pozorování mohou být také použity průzkumné prostředky z druhého sledu a to v úseku jejich pravděpodobného nasazení. Při přechodu k útočné činnosti mohou být tyto prostředky zařazeny opět do bojové sestavy druhého sledu. Při obraně státní hranice plní — jakmile hlavní síly protivníka překročí státní hranici — ihned průzkumné úkoly ve prospěch druhého sledu.

V zájmu účelného velení a spojení, jakož i toku informací, měly by se na pozorování podílet pokud možno i průzkumné skupiny. Při organizaci průzkumu je

třeba zaměřit hlavní pozornost na včasné a skryté použití průzkumných sil a prostředků, jakož i na organizaci spojení a výměnu informací.

K zabezpečení rychlého rozvinutí průzkumných sil a obsazení pozorovatelů na státní hranici, jsou nutná tato organizační opatření:

— stanovit prostory pro průzkumné prapory a roty před prostory soustředění (pohotovostní prostory) útvarů a svazků, aby bylo možné rychle zasadit průzkumné síly ve směru na státní hranici ihned po obdržení úkolu;

— stanovení tzv. „velitelské“ linie, která může být vzdálena 3–5 km i více od státní hranice. Až k této linii mohou průzkumné orgány proniknout po stanovení úkolů, nebyl-li vydán žádný rozkaz k bezprostřednímu obsazení pozorovatelů. Tuto linii mohou zaujmout průzkumné orgány z ubytovacích prostorů, příp. z prostoru soustředění nebo vyčkávacího prostoru. Tato linie má zabezpečit rychlý postup ke státní hranici na stanovený signál.

Utajení je sice pro průzkum přísný a nevyhnutelný zákon, ale neváže pohyby průzkumných sil jen na noc. Tma nechrání zcela od zjištění technickými průzkumnými prostředky. Proto je nutné vždy při stanovení času k postupu na státní hranici vycházet z konkrétních úkolů a situace. Skrytá činnost zabezpečuje v každé deni a noční době s účelným maskováním maximální skrytí vůči průzkumu protivníka. Kromě toho může ztráta času při čekání na setmění mít nepříznivý vliv na plánování průzkumu. Teoretické práce a praktické poznatky řízení průzkumu a spojení stále více směřují k tomu, organizovat v zájmu rychlejšího toku informací a hlášení pokud možno vlastním telefonním spojením a pohraniční hláskou sítí využívat jen výjimečně, příp. k dílčím úkolům.

Úkoly průzkumu při zahájení agrese závisí vždy na reálných možnostech. Průzkumné údaje, které by měl získat vojskový průzkum při zahájení agrese, nebudou úplné. Až do přijetí rozhodnutí je sotva možné podstatně je doplnit prostředky svazků. Náčelník průzkumu bude v důsledku toho donucen vycházet ze zásad použití, taktických norem, výsledků rozborů cvičení s vojsky (u protivníka), jakož i ostatních hodnocení. Proto budou vždy nutná až do zahájení bojové činnosti různá upřesnění při zjištění uskupení protivníka a při hodnocení jeho možné činnosti. Neúplné průzkumné údaje do zahájení bojové činnosti jsou také důsledkem toho, že pozorováním — jako hlavní metodou vojskového průzkumu — mohou

být získány údaje maximálně z hloubky 3–5 km. Protivník má však v takové hloubce často jen zajišťovací nebo průzkumné prvky, zatím co hlavní síly jsou připraveny v hloubce 30–60 km. Pozorování musí být proto v tomto období zaměřeno výlučně na veškerou činnost protivníka v bezprostřední přilehlé oblasti, aby z množství údajů bylo možné vyvodit aspoň určité závěry. Kromě toho musí pomoci zabránit pronikání sil a prostředků studené války.

Jen rádiový průzkum taktického svazku může získat údaje z hloubky 30–50 km. Je ale během zákazu vysílání (protivníka) závislý na periodických relacích v rádiovém styku a může teprve po delší době — na základě určitých příznaků a změn v rádiovém režimu vyvodit odpovídající závěry o uskupení, záměrech, umístění prostředků jaderného napadení a bojových stanovišť.

Prostředky zvukoměrného průzkumu mohou zjišťovat souřadnice palebných postavení střeleckých dělostřeleckých jednotek.

Radiolokační prostředky zachycují pohyblivé cíle (objekty) jen v rozsahu optické viditelnosti. Pohyby ve větších vzdálenostech ke státní hranici nebo terénu, který zabírá optickému zjišťování, průzkum vyhodnotit nemůže.

Prostředky vzdušného průzkumu armády mohou být použity na vyžádání svazku v jeho prospěch. Mohou získat údaje o území protivníka vizuálním pozorováním nebo z leteckých snímků, aniž by narušovaly státní hranici. Přesto velká rychlost letounů snižuje přesnost údajů o objektech, zjištěných vizuálním pozorováním. Kromě toho pilot může těžko rozlišit, zda jde o skutečný cíl nebo o maketu. Denní doba, světlo a povětrnostní vlivy nemožnou vůbec nebo jen v nepatrné míře ovlivnit radiolokátory průzkumného letectva — nový prostředek vzdušného průzkumu, takže tyto mohou získávat spolehlivé údaje. Vrtulníky jako průzkumný prostředek létají ve srovnání s tryskovým letounem v nepatrné výši. Mohou v důsledku toho pozorovat protivníka jen do určité hloubky. Zásadně však pro vzdušný průzkum platí, že musí získávat údaje vždy podle okamžité situace. Vyhodou je, že pozorovatel z letounu doručuje nejnovější údaje bez mezipřepnutí ihned přímo na velitelské stanoviště.

Všechny uvedené průzkumné možnosti v taktickém rámci objasňují, že nepostačují postihnout rozsáhlý obraz o činnosti protivníka, pokud tento nepřesel k aktivní činnosti. Např. prostředky jaderného napadení přemísťují se do palebných postavení několik hodin před zahájením úto-

ku. Průzkumné (zajišťovací) a předstunuté jednotky rozvíjejí se na nejdůležitějších útočných směrech a jsou připraveny přerušit hranice.

K této době musí průzkumný systém svazku být připraven k činnosti. Rozhodující způsob průzkumu je a zůstává také zde pozorování. Postupující protivník mu umožňuje získat věrohodné údaje. V této době bude také možno získávat důležité průzkumné údaje z rádiové korespondence protivníka. V tomto období pomáhají také všechny ostatní taktické průzkumné jednotky zhušťovat průzkumné údaje. Tok informací mezi nadřazenými, na roveň postavenými a podřízenými štáby bude narůstat. Je třeba si uvědomit, že různé údaje, které jsou pro jednoho bezpodstatné, mohou mít pro druhého velký význam. Vzájemná výměna informací je proto velmi důležitá.

Průzkumné možnosti protivníka při rozvíjení vojsk k zajištění státní hranice

Na závěr je nutné zaměřit pozornost na průzkumnou činnost protivníka v období zvýšeného napětí, abychom vyvodili konečné závěry k zajištění a maskování vojsk, jakož i oklamání protivníka při rozvíjení k zajištění státní hranice.

Velení NATO přičítá průzkumu zvlášť v období zvýšeného napětí daleko větší význam než dosud. Proto došlo k podstatným změnám v organizaci a byly uvedeny do pohotovosti významné síly a prostředky. Velení NATO se snaží zlepšit průzkumné možnosti v taktické hloubce k efektivnějšímu použití raket a těžkých zbraní v jejich okruhu působnosti. Stále lepší použití moderních prostředků pro vidění v noci, radiolokátorů, průzkumných vrtulníků, letounů a prostředků vzdušného průzkumu (DROHNE) si vynucují protipatření i z naší strany.

Protivník může pomocí radiolokátorů průzkumných praporů a dělostřeleckých jednotek armádního sboru a divízi za příznivých podmínek dosáhnout hloubku průzkumu 25–30 km. Pomocí nových přístrojů pro noční vidění může také nepřetržitě pozorovat rozvíjení průzkumných a zajišťovacích sil. Neefektivnější prostředek v období zvýšeného napětí je vzdušný průzkum. Letouny opatřené bočními radiolokátory „SLAR“ umožňují průzkum pásma terénu až do hloubky 90 km na obě strany od osy letounu. Tím může protivník, aniž poruší státní hranici, zjišťovat pohyb cílů, směr, vzdálenost a rychlost pochodovalých proudů a za necelou hodinu po průzkumu doručit detailní obraz pro-

zkoumaného prostoru. Průzkumné letouny mohou pomocí infra-přístrojů zjišťovat soustřeďování vojsk, velitelská stanoviště, techniku ap.

Uvedené průzkumné možnosti ukazují, že protivník může v období zvýšeného napětí zjišťovat přivádění a rozvinování našich útvarů a svazků, popř. jejich soustřeďování při zajišťování státní hranice. Čím více se útvary budou blížit ke státní hranici, tím větší jsou jeho možnosti k průzkumu a střežení. V této souvislosti je třeba poukázat na samostatné prapory a roty hloubkového průzkumu v americkém a západoněmeckém armádním sboru, které mohou vést průzkum důležitých objektů až do hloubky 200 km.

Tyto malé příklady o možnostech průzkumu protivníka by měly ukázat, že je nutné trvale dodržovat zásady bdělosti a utajení, chránit vlastní jednotky před vzdušným a pozemním pozorováním protivníka, jakož i činit aktivní protipatření vůči jeho průzkumu a diverzním silám. Při organizaci průzkumu je také nutné všestranně brát v úvahu činnost sil a prostředků studené války. V tomto období je velmi důležité jak v pohraniční oblasti, tak i v týlovém prostoru přísně dodržovat rádiovou kázeň.

Je nutné učinit vhodná opatření proti nepřátelskému průzkumu a ke včasnému zjištění a zabránění diverzní činnosti. Jinak může protivník rozsáhle zjišťovat přivádění a rozvinování hlavních sil, narušovat jejich přesuny a tak předčasně vyřadit z boje důležité části našich vojsk.

Nepřetržitý průzkum protivníka, trvalé sledování jeho činnosti v přihraničním pásmu již v době míru je úkol, který přesahuje národní rámec a slouží ve prospěch koalice socialistických států.

Znalost průzkumového režimu protivníka, opatření ženijní úpravy přihraničního pásma apod. jsou důležité předpoklady ke splnění úkolů při zajištění státní hranice pozemními silami v období zvýšeného napětí. Proto se průzkum pohraničních útvarů nesmí omezovat jen na zabránění průlomů v určitých úsecích, ale musí být současně organizován a veden ve prospěch pozemních ozbrojených sil.

Při organizaci obrany státní hranice soustřeďuje se štáb svazku i na útočnou činnost, která může následovat po zajištění státní hranice a určuje k tomu hlavní směry průzkumu. V období zvýšeného napětí musí použití průzkumných orgánů nařídít velitel armády. Poněvadž během zajišťování státní hranice jsou možnosti průzkumu omezeny, musí být použit tak, že se pozorovatelný navzájem překrývají a všechny možnosti průzkumu jsou plně vyčerpány. Z toho vyplývá, že informaci uvnitř štábů, i mezi nadřízenými a podřízenými, musí být věnováno mnohem více pozornosti. To se vztahuje analogicky i na součinnost a spolupráci ve štábu svazku. Snahou všech velitelů a průzkumných orgánů musí být soustředit všechny síly k průzkumu protivníka a k odhalení jeho záměrů.

Upraveno z tisku NDR.